

Hans Christian Andersen

(1805—1875)

MALA SIRENA

Daleko na pučini morskoj voda je tako modra kao što su latice najljepšeg različka, a bistra poput najčišćeg prozirca, ali je i veoma duboka, dublja nego što ijedno sidro može doseći; mnogo bi crkvenih tornjeva valjalo nastaviti jedan na drugi da bi s dna morskog dosegli vodi na površje. A na dnu mora borave morske vile i sirene.

Nemojte misliti da ondje nema ništa do pusta bijela pijeska! Nikako! Ondje vam raste najčudnije drveće i bilje, što je tako gipko u stabljici i lišću da se odmah povija, baš kao da je živo, čim se voda ma i malo uzbiba. Svakojake ribe, male i velike, klize i promiču između granja, upravo kao što i ptice u nas gore prolijeću zrakom.

Na onome mjestu gdje je more ponajdublje uzdižu se dvori u kojima stoluje kralj podmorskoga svijeta: zidovi su im od koralja, visoki šiljasti prozori od najčišćeg jantara, a krov od samih školjki, što se rastvaraju i sklapaju kako se već voda ziba. Divota ih pogledati, jer je u svakoj školjci sjajni biser: jedno jedino takvo zrno bilo bi najveći sjaj u kruni kakve kraljice.

Onaj kralj na morskome dnu bijaše već mnogo godina udovcem, pa je dvorima upravljala starica mu majka. Bila to umna žena, ali ponosna na svoj visoki rod, te je stoga i nosila dvanaest ostriga na repu, dok su ostale sirene plemenita roda smjele imati samo šest. Inače bijaše vrijedna svake hvale, poglavito stoga što je jako voljela male kraljevne, svoje unuke. Bijaše ih šest, sve krasne poizbor djevojke, a najmlađa bila ponajljepša: koža joj nježna i prozirna poput ružine latice, oči modre kao najdublje more, ali, poput ostalih morskih vila, ni ona ne imadaše nogu, nego joj se tijelo završavalo prelazeći u riblji rep.

Po cio dan djeca se igrahu dolje na dvorima, u velikim dvoranama, gdje je iz stijena raslo živo cvijeće. Veliki se jantarni prozori otvarahu, pa im dolazahu ribe, kao što nama kroz otvorene prozore ulijeću lastavice; ribe plivale upravo do malih kraljevna: one ih milovale, a ribe uzimale jelo iz njihovih ruku.

Ispred kraljevskih dvora sterao se velik vrt s ognjeno-rumenim i tamnomodrim drvećem, voće se sjalo poput zlata, a cvijeće prelijevalo u žarkim bojama kako god se stabljike povijahu i listovi pomicahu. Tlo bijaše od najsitnijeg pijeska, ali modro kao sumporni plamen. Nada svim treperilo neobično modro svjetlo — kao da i nisi na morskome dnu; prije bi pomislio, visoko si u zraku, gdje je i pod tobom i nad tobom samo nebesko plavetnilo. Za tiha vremena moglo se vidjeti sunce, koje se ukazivalo poput kakva purpurna cvijeta što iz svoje čaške izlijeva svu onu svjetlost.

Svaka mala kraljevna imaše svoje mjestance u vrtu, gdje mogaše po miloj volji kopati i saditi. Jedna je svojim cvjetnim lijevama dala oblik kita, drugoj se sviđalo da joj je kutić nalik na malu sirenu, a najmlađa svoj vrtić zaokružila, da bude okrugao poput sunca, a i cvijeće joj je bilo jarko i rumeno kao sunce.

Bila ona neobično dijete, tiho i zamišljeno; dok bi se ostale sestrice kitile najčudnijim stvarcima što bi ih uzimale iz potonulih brodova, njoj — osim njezina rumena i žarka cvijeća što podsjećaše na sunce — bijaše najmiliji lijep mramorni kip što prikazivaše krasna dječaka; kip bio isklesan u bijelu, čistu kamenu, a na morsko je dno dospio prilikom nekog brodoloma. Mala je sirena kraj kipa zasadila poput ruže rumenu žalosnu vrbu, što je divno uzrasla te svijala svoje svježije grane nad kipom i spuštala ih sve do modroga pješčanog tla, gdje se ukazivala ljubičasta sjena, što se, baš kao i grane, neprestano pomicala; činilo se kao da se vršci savijaju da cjelunu korijenje.

Ne bijaše za Malu sirenu veće radosti doli štogod čuti o onima gore, o ljudima. Staroj baki valjalo neprestance pripovijedati sve što je znala o brodovima i gradovima, o ljudima i životinjama. Nadasve se maloj kraljevni učinilo neobičnim i krasnim to što gore na zemlji cvijeće miriše — jer na morskome dnu nije mirisalo — što su ondje šume zelene i što se ribe, koje se tamo vide među granjem, mogu glasom javljati te pjevati tako lijepo da ih je milina slušati. Bijaše zapravo riječ o ptičicama, a baka ih nazivaše ribama, kako bi male sirene mogle razumjeti, jer još nikad ptica ne vidješe.

— Čim koja od vas navrší petnaestu godinu — kazala im baka — dopustit ću joj da izroni moru na površje, da za mjesečine sjedne na stijene i gleda velike brodove kako onuda jedre; odande će vidjeti šume i gradove.

Druge godine najstarija sestra navrší petnaest ljeta. Kako su sestre bile sve jedna od druge za godinu mlađa, to je najmlađoj valjalo još čitavih pet godina čekati da se uzmogne otisnuti sa dna morskog i pogledati kako je u nas. Ali sestre među sobom obećaše da će jedna drugoj pričati što bude vidjela i što joj se za toga prvog izlaska učini najljepšim — jer im baka ni izdaleka nije dosta napričala: tã bilo je toliko toga što one hotijahu znati.

Nijedna od njih nije toliko čeznula da vidi gornji svijet koliko baš najmlađa, koja imaše najdulje na to čekati i koja bijaše onako tiha i zamišljena. Mnogu je i mnogu noć prostajala kraj otvorena prozora gledajući gore kroz tamnomodru vodu kojom plivahu ribe praćakajući repom i razmahujući perajama. Mogaše vidjeti mjesec i zvijezde, no činjahu joj se sasvim blijede, a kroz vodu još i znatno veće nego što su u našim očima. A kad bi ispod njih promaknula kakva sjena nalik na crn oblak, znala je da je to ili kit što nad njom pliva, ili pak brod sa mnogo ljudi, koji, dakako, i ne slute da dolje stoji krasna mala sirena i svoje bijele ruke pruža prema kolumbi njihova brođã.

Najstarijoj dakle kraljevni bijaše petnaest godina, pa je sada smjela izroniti, izići moru na površje.

Kad se vratila u dubine, njezinu pričanju ne bijaše kraja ni konca. Najljepše je od svega, kaza ona, za mjesečine ležati na pješčanu prudu posred tiha mora te promatrati veliki grad na susjednoj obali, gledati kako mu se svjetla krijese kao da stotine zvijezda trepere, slušati glazbu i buku, štropot kola i glasove ljudske, gledati mnoge crkvene tornjeve i šiljke, slušati zvuke što se rune sa zvonika.... Upravo stoga što nije mogla onamo, najviše je za tim čeznula.

O, kako li je sve to najmlađa sestra slušala! Kad je uvečer stajala uz otvoren prozor i gledala kroz tamnomodru vodu, mišljaše na veliki grad

i na svu onu buku i viku, pa joj se učini da zvonjava s dalekih zvonika čak do nje dopire.

Druge godine dopusti baka drugoj sestri da izroni iz vode i da pliva kamo hoće. Ona iziđe upravo kad je sunce zalazilo, i taj joj se prizor učinio najljepšim. Bijaše kao da se sve nebo prekrilo samim zlatom, oblaci tako lijepi da im ona ne mogaše krasote opisati: rumeni i ljubičasti sustizali jedni druge i nad njom plovili, a još brže od njih, poput kakve duge, bijele koprene, letjelo jato bijelih labudova, preletjelo preko vode i nestalo onamo gdje bijaše sunce; i ona zapliva u onome smjeru, ali sunce odjednom utonu, ružičasta sjaja nesta s površja vodenog, a rumen stade gasnuti na oblacima.

Dogodine treća sestra izroni na svijet. Ta je bila od svih najsmjelija, pa je stoga zaplivala uza široku rijeku što se u more izliva. Vidjela je krasne zelene brežuljke s vinovom lozom, prolazila pokraj dvoraca i seoskih dvorova što se pomaljahu iz divnoga šumskog zelenila; ptice su posvuda pjevale, a sunce tako grijalo te joj često valjalo u vodu zaroniti da ohladi vruće lice. U nekom je malom zaljevu naišla na cijelu skupinu ljudskih mališana: sasvim golišavi trčahu naokolo i pljuskahu po vodi; i ona se htjede s njima poigrati, ali se djeca prestrašise te pobjegoše, a nato iskoči mala crna životinja — bio to pas, samo ga ona nikad prije nije vidjela — te stade na nju tako strašno lajati da se uplašila i pobjegla na široko more. Nikako ne mogaše zaboraviti divnih šuma, zelenih brežuljaka i ljupke dječice što plivahu po vodi premda ne imahu ribljeg repa.

Četvrta sestra nije bila tako smiona; ostala je nasred divljeg mora ne mičući dalje. Pripovijedaše kako je upravo ondje najljepše: vidiš na milje unaokolo, gledaš nadaleko oko sebe, a nad vodom nebo poput staklena zvona. Vidjela je brodove, ali samo izdaleka: činjahu se kao galebovi, veseli se dupini premetahu u vodi, a veliki kitovi štrcahu vodom iz nozdrva, tako te bijaše kao da je na stotine vodoskoka naokolo.

Dode red i na petu sestru; njezin je rođendan padao baš u zimu, tako te ona vidje što ostale prije ne vidješe. More bilo sasvim zeleno, svuda naokolo plovili veliki ledeni bregovi: svaki se činio kao zrno bisera, kazivala ona, no bijahu mnogo veći od crkvenih tornjeva što ih ljudi grade. Pokazivahu najčudnije oblike i sjahu poput dragulja. Ona sjede na najveći ledenjak, a svi brodari bježahu u strahu odande gdje je ona sjela i pustila da joj se vjetar kosom poigrava. Predvečer se navukli oblaci i sakrili nebo, stade sijevati i grmjeti, a tamno more visoko uzdiže ledene sante što ih osvjetljavaše blijesak munje. Na svim brodovima saviše jedra, sve zahvati strah i trepet, samo ona mirno sjeđaše na svom ledenjaku što je morem plovio, te gledaše kako modre strijele paraju nebo i nestaju u blistavu moru.

Kad god bi koja između sestara prvi put izašla na gornji svijet, svaka bi se vraćala zanesena novošću i ljepotom što bi je gore vidjela; ali kako su sada, kao odrasle djevojke, mogle slobodno gore odlaziti kad je koja htjela, postadoše ravnodušne prema gornjem svijetu: brzo se vraćahu na svoje dvore, a nakon mjesec dana rekoše kako je dolje najljepše i kako nigdje nije kao u svom domu.

Često bi se u večere pet sestara uzelo za ruke, te bi tako zajedno izlazole vodi na površje. Imahu prekrasne glasove, ljepše nego što su u ljudi, pa kad bi se onda nadigla bura te one mogle slutiti da će biti brodoloma, plivale bi ispred brodova i divno pjevale o ljepoti na dnu mora, pozivajući mornare neka se ne plaše sići k njima; a mornari im ne mogahu riječi

razumjeti, već mišljahu da je to oluja; ljepota pod morem i onako ne stizahu vidjeti, jer kad brod potone, potope se i ljudi, tako te mrtvi dolaze na dvore kralju podmorskoga svijeta.

I kad bi sestre zagrljene tako s večera isplivale na površje, najmlađa bi gledala za njima ostajući sama; bijaše joj da zaplače, ali joj suze nisu na oči navirale, jer u sirene nema suza, pa stoga još više trpi.

»Ah, da mi je već petnaest godina!« uzdisala Mala sirena. »Znam da ću zavoljeti onaj svijet gore i ljude što ondje žive.«

Naposljetku i ona navrši petnaesto ljetu.

— Eto, sad si nam i ti odrasla — kaza joj baka, stara kraljevska udovica. — Hodi da te nakitim kao i druge tvoje sestre.

I stavi joj na kosu vijenac od bijelih ljljana u kojih svaka latica bijaše polovina bisernog zrna; osim toga naredi da joj se na rep pričvrsti osam velikih ostriga u znak visokog joj roda.

— Ali to boli! — uzviknu mala kraljevna iz podmorja.

— Valja nešto i pretrpjeti zaradi ljepote i odličja! — uzvratila joj baka.

O, kako bi ona rado zbacila sav taj ukras sa sebe i skinula teški vijenac! Koliko bi joj bolje pristajalo rumeno cvijeće iz njezina vrta. Ali nije smjela mijenjati običaja.

— Zbogom! — doviknu Mala sirena te lako poput mjehura prođe kroz vodu i iziđe na površinu.

Sunce bijaše upravo zapalo kad ona uzdiže glavu moru na površje, ali su još sjali oblaci poput ruža i zlata, u rumenkastu zraku jasno i divno blistala zvijezda večernjača, uzduh bio blag i svjež, a more sasvim tiho. Tu se nalazio velik brod sa tri jarbola, jedno mu jedino jedro razapeto, jer ni od kuda ne bijaše daška vjetra; po brodu naokolo, po konopima i križima, sjedili mornari, odande dopirala pjesma i glazba, a kako se mračilo, upališe na stotine raznobojnih svjetiljaka što bijahu kao da se u zraku vijore zastave svih naroda.

Mala sirena zapliva ravno prema okruglom oknu na kajiti. Svaki put kad bi je voda donde uzdignula, mogaše kroz jasna stakla unutra zaviriti. Vidje gdje unutra stoji mnogo ljudi u krasnu ruhu, a među njima ponajljepši bijaše mladi kraljević krupnih, crnih očiju. Nije mu moglo nikako biti više od šesnaest godina. Upravo mu bio rođendan, pa otud sav onaj sjaj i kras.

Mornari plesali na palubi, a kako kraljević iziđe među njih, preko stotinu raketa poletje uvis: rasvijetliše sve naokolo, kao da je u pol bijela dana, a Mala se sirena silno uplaši te u strahu zaroni pod vodu. Ali ubrzo opet ispliva i uzdiže glavu: sada joj se činilo kao da sve zvijezde s nebeskog svoda na nju padaju — nikad nije vidjela takve ljepote ni umještva, nije znala za vatromet. Velika se sunca okretala sipajući iskre, prekrasne ognjene ribe klizile u modrome zraku, a sve se zrcalilo u mirnome i ravnom ogledalu morskom. I na samome brodu bijaše toliko svjetla da se mogao vidjeti svaki i najmanji konop, a nekmoli ljudi. A kako li je tek krasan bio mladi kraljević, kako li je ljubazno stiskao mornarima ruku i smiješio se, dok se zvuci glazbe kroz bajnu noć razlijegahu.

Zapala već kasna noć, ali Mala sirena ne mogaše očiju otrgnuti s broda i s krasnoga kraljevića. Ugasnuše i raznobojna svjetla, ognjene zmije ne šarahu visine, ne ču se više ni topovski pucanj, ali dolje, u dubinama morskim, sve je šumjelo i brujalo. Mala sirena sjedila na vodi i pustila da je valovi uzdižu i spuštaju, pa tako svcudilj zavirivala u kajitu. Brod sada

brže zaplovi, jedno se jedro razape za drugim, valovi se počeše sve više dizati, veliki se oblaci nadviše, a u daljini sijevnu munja: teška se nepogoda spremala. Mornari stoga opet ubraše jedra; veliki je brod brzo klizio i lju-ljao se na uzburkanome moru, voda se uzdizala poput velikih, crnih bregova što su prijetili — rekao bi, sad će se srušiti preko jarbola, no tad bi brod, poput labuda, jurnuo između visokih valova, da se opet nađe na vrhu drugoga vodenog brijega.

To se Maloj sireni činilo zabavnim, ali mornari drukčije mišljahu o toj plovidbi, jer je brod pucao i škripao, a debele se daske savijale od teških udaraca; valovi jurnuše preko palube i prelomiše jarbol po srijedi, kao da je trska, a brod se naže na bok, te voda poče u nj prodirati. Sada i Mala sirena vidje da su ljudi na brodu zapali u pogibao, a i njoj se samoj valjalo čuvati greda i brodskih krhotina što su naokolo plovile.

Na mahove bijaše tamno kao u rogu, tako te se ništa ne mogaše vidjeti, a kad bi sijevnulo, tako bi se rasvijetlilo da je mogla sve na lađi raspoznati. Osobito je često očima tražila mladoga kraljevića: vidje ga upravo u času kad ga proguta morska dubina pošto se brod razbio.

U prvi se čas obradova misleći, eto sada kraljevića dolje k njoj, ali se prisjeti da ljudi ne mogu živjeti u vodi i da kraljević ne može drukčije doli mrtav stići na očinske joj dvore. Ne, ne smije on umrijeti. Stoga ona zapliva između spona i trenica koje je voda raznosila te, ne gledajući na pogibao i zaboravljajući da bi je mogle zdrobiti, zaroni duboko pod vodu i opet se pojavi između valova, pa tako najposlije stiže do mladog kraljevića, koji više ne mogaše plivati po uzburkanome moru: ruke mu i noge klonule, krasne se oči sklopile — smrt bi mu bila neizbježna da se ne pojavi Mala sirena. Ona mu pridrža glavu nad vodom i pusti da ih talasi nose kamo im drago.

Ujutro se stiša strašno nevrijeme. Od broda nikakva traga. Sunce iziđe iz vode tako crveno i sjajno te se činilo kao da vraća život u kraljevićeve obraze, ali oči ostadoše sveudilj sklopljene. Sirena mu poljubi krasno, visoko čelo i zagladi mokru kosu. Pričini joj se kao da je sličan mramornom kipu u njezinu vrtiću, te ga i opet poljubi i poželje da kraljević poživi.

Sad pred sobom opazi kopno, visoke modre bregove što im se na vrhuncima snijeg bijeli, kao da su po njima pali labudovi. Na obali se zelenjele divne šume, a sasvim sprijeda uzdizala se crkva ili samostan — nije pravo znala što je, no svakako bijaše nekakva građevina. U vrtu joj rasli četruni i naranče, a pred vratima stajale visoke palme. Tu je more stvaralo malen zaljev, tih ali veoma dubok, što se pružao do grebena gdje se bijelio sitni nanesen pijesak. Ovamo dopliva sirena s krasnim kraljevićem, položi ga na pijesak i pripazi da mu glava bude poviše, na toplom suncu.

Uto zazvone zvona na velikoj, bijeloj zgradi, a mnogo mladih djevojaka prođe vrtom. Mala sirena otpliva dalje i zađe iza nekih visokih stijena što su stršile iz vode; ondje sebi na kosu i na prsa stavi morske pjene, da joj nitko ne bi malog lica vidio, te uzme motriti tko li će prići ubogom kraljeviću.

Ne prođe dugo, a jedna između mladih djevojaka naiđe onuda. Kao da se najprije veoma uplašila, no samo za časak, a onda dozva više ljudi; sirena vidje kako je kraljević oživio i kako se smiješi svima što su se sabrali oko njega — svima samo ne njoj: ta on i ne zna da ga je ona spasila. Jako se snuždila, a kad ga uvedoše u veliku zgradu, ona tužno zaroni u vodu i vrati se na očeve dvore.

Uvijek bijaše tiha i zamišljena, a sada još i više. Sestre je pitahu što je vidjela na prvom pohodu u gornji svijet, ali ona ništa ne kazivaše.

Mnoge bi večeri i jutro izlazila na ono mjesto gdje je kraljevića ostavila. Vidjela bi kako plodovi u vrtu dozrijevaju i kako ih ljudi beru, vidjela bi kako se po visokim brdima snijeg topi, ali kraljevića nikad, pa se stoga vraćala sve tužnija i žalosnija. Jedinom joj utjehom bilo kad bi sjedila u svom vrtiću i ovijala ruke oko divnoga mramornog kipa što je sličnošću podsjećala na kraljevića. Nije više njegovala cvijeće, što je sada raslo kao divlje, prelazilo putove i staze, upletalo svoje dugačke stabljike drveću u lišće i grane i tako stvaralo potpunu tamu.

Najposlije ne mogaše više izdržati, već sve ispriča jednoj sestri, a to odmah saznadoše ostale, ali nitko više doli njih i nekoliko drugih sirena, koje to opet ne rekoše nikome osim svojim najbližim drugama. Jedna je od ovih znala tko je kraljević — i ona je vidjela sjaj i slavlje na brodu, a znala je i to odakle je kraljević i gdje mu je kraljevina.

— Hodi, sestrice! — pozvaše je ostale kraljevnice, pa sve zagrljene izroniše u dugom redu i dođoše onamo gdje su znale da stoje dvori onog kraljevića.

Ti dvori bijahu od sjajna svijetložuta kamena, s velikim mramornim stubama, od kojih se jedne odvajahu i spuštahu ravno u more. Krasne pozlaćene kupole nadsvodivahu dvore, a među stupovima, što su se nizali oko cijele zgrade, stajahu mramorni kipovi što se činjahu kao da su živi. Kroz bistro se staklo na visokim prozorima vidjelo u divne dvorane, gdje su visjele umjetnički izrađene svilene zavjese i skupocjeni sagovi, a zidovi bili išarani velikim slikama — bijaše ih doista milina pogledati. Posred najveće dvorane prskao velik vodoskok, mlazovi mu sezali u visinu sve do staklenog svoda, kroz koji sijaše sunce na vodu i na krasne biljke što su rasle u velikoj kamenici.

Sad je dakle Mala sirena znala gdje živi kraljević, pa je onamo mnoge večeri i noći izlazila na površinu. Doplivala bi mnogo bliže obali nego što je ijedna smjela, čak bi došla uskome tijesnu na kraj, pod krasni mramorni svod što bacaše dugu sjenu preko vode. Tu bi sjela i gledala mladog kraljevića, koji mišljaše da je sasvim sam na jasnoj mjesečini.

Vidjela bi ga mnoge večeri kako s glazbom jedri na svojoj brodici na kojoj se zastave vijore; provirivala bi kroza zelenu trsku, pa kad bi se vjetar poigrao dugom joj srebrnobijelom koprenom, tko god bi je vidio, pomislio bi, to labud krilima razmahuje.

Kad bi ribari noću sa zubljava izišli na more, slušala je često gdje mnogo dobro kazuju o kraljeviću, pa se radovala što mu je život spasila kadno ga napol mrtva nošahu valovi... Prisjećala se kako mu čvrsto glava počivaše na njezinim grudima, te kako ga ona od srca cjelivaše; on o svemu tome nije ništa znao; nije mogao o njoj ni sanjati.

Sve je više i više voljela ljude i sve većma željela da može među njih doći; njihov joj se svijet činio mnogo većim negoli njezin; ta oni mogu na svojim brodovima kliziti preko mora, mogu se penjati na visoke bregove nebu pod oblake, a zemlje što ih oni posjeduju pružaju se, sa šumama i livadama, mnogo dalje nego što njezino oko može doseći.

Toliko bijaše toga što bi ona htjela znati, ali joj sestre na sve to nisu znale dati odgovora, pa je pitala staru svoju baku, a ova dobro poznavalaše gornji svijet, što ga sasvim opravdano nazivaše »zemljama povrh mora«.

— Ako se ljudi ne utope — pitaše Mala sirena — mogu li onda vječno živjeti? Zar ne umiru kao što umiremo mi na morskome dnu?

— I oni umiru, dakako! — uzvratila joj starica. — Oni su još i kraćeg vijeka od nas. Mi živimo trista godina, a kad nas nestane, pretvorimo se u morsku pjenu, pa nemamo ni groba među svojim milim. Nemamo besmrtnu dušu: kad umremo, nikad više ne uskrsnemo; mi smo poput zelene trske: kad je jednom posiječeš, nikad se više ne zazeleni. Ljudi međutim imaju dušu što uvijek živi — živi još i onda kad se tijelo u zemlju pretvorilo; ona se uzdiže kroz vedrinu i zrak sve do sjajnih zvijezda. Kao što mi sa dna morskoga uzlazimo i gledamo ljudske zemlje, tako se njihove duše uzdižu u nepoznate, divne svjetove kojih mi nećemo nikad vidjeti.

— A zašto i mi nismo dobili besmrtnu dušu? — upitala Mala sirena sasvim snuždeno. — Dala bih sve svoje stotine godina, što ih imam živjeti, da samo jedan jedini dan budem čovjek pa da onda dobijem mjesto u nebeskom svijetu!

— Na to ne treba ni da misliš! — kazala joj starica. — Nama je mnogo bolje, te se osjećamo mnogo sretnijim nego što su ljudi tamo gore.

— I ja ću dakle umrijeti i kao pjena lutati morem, neću čuti glazbe valova, neću vidjeti ni krasnog cvijeća ni žarkog sunca! Zar baš ništa ne mogu učiniti da bih stekla neumrlu dušu?

— Ništa! — odgovorila starica — osim ako te koji čovjek ne zavoli toliko da mu budeš više i od oca i od majke, da mu sve misli budu tebi posvećene, da svu svoju ljubav tebi upravi, da mu svećenik desnicu položi u tvoju u znak vjernosti za sve vijekove... da, tada bi njegova duša prešla u tvoje tijelo, pa bi i ti postala dionikom u ljudskoj sreći i blaženstvu. On bi ti udahnuo dušu, a ipak svoje ne bi izgubio. Ali to nikad ne može biti! Što je ovdje u moru krasota, naime tvoj riblji rep, njima bi na zemlji bila rugoba: što ćeš, oni bolje i ne razumiju. Da te gore smatraju lijepom, valja ti imati dva nespretna upornja što ih oni zovu nogama!

Tu se Maloj sireni ote dubok uzdah, i ona tužno pogleda na svoj riblji rep.

— Radujmo se! — uzviknu starica. — Skačimo i veselimo se ovo trista godina što nam je živjeti, to je dobrano vremena, a poslije ćemo lakše u grobu počivati. Večeras će biti dvorski ples!

Bila to divota kakva se nikad ne vidi na zemlji. Zidovi i strop u velikoj plesnoj dvorani bijahu od debela ali prozirna stakla. Mnogo stotina velikih školjki, rumenih kao ruža i zelenih poput trave, poredalo se sa svake strane, a iz njih izbijao modar oganj što obasjavaše cijelu dvoranu i prosijevaše kroza zidove, tako te i more vani bijaše sasvim rasvijetljeno: mogahu se vidjeti bezbrojne ribe, velike i male, kako plove prema staklenim zidovima: na jednim se ljuske krijesile kao purpurno crvenilo, a na drugima se činile kao srebro i zlato. Sredinom dvorane protjecala široka rijeka, na kojoj plesahu morske vile i vilenjaci uz ljupke napjeve svojih pjesama. Takvih divnih glasova nemaju ljudi na zemlji.

Mala sirena pjevaše ponajljepše među svima, te joj svi na dvorima pljeskahu. Za čas osjeti radost u srcu, jer je znala da ima najljepši glas od svijeta na zemlji i pod morem. No odmah se zatim sjeti gornjeg svijeta: ne mogaše zaboraviti divnog kraljevića i svoje tuge što nema neumrle duše kakvu kraljević ima. Stoga se išulja s očevih dvora, i dok unutra vladaše radost i pjesma se razlijevaše, ona sjedaše tužna i žalosna u svome malom

vrtu. I dok je tako sjedila, začu kako odjednom kroz vodu zaječa šumski rog, a nato Mala sirena stade misli namatati:

»To gore sigurno on jedri, on koji mi je draži od oca i majke, on kojemu hitaju sve moje misli i kojemu bih u ruke položila svu sreću svog života. Na sve bih se odlučila da steknem njega i neumrlu dušu. Dok mi sestre plešu na očevim dvorima, ja ću poći podmorskoj vještici koje sam se uvijek toliko plašila: možda će me ona svjetovati i pomoć mi pružiti!«

I tako Mala sirena ode iz svog vrta put bučnih virova iza kojih vještica stanovaše. Nikad prije nije išla tim putem, na kojem ne raste ni cvijeće ni morska trava, samo se golo i sivo pješćano dno stere prema virovima gdje voda poput šumnih mlinskih točkova sve zahvaća u kovitlac i odvlači sa sobom u dubinu. Valjalo joj proći posred tih strašnih vrtloga da bi stigla na vještičino područje. Nadaleko ne bijaše drugog puta doli preko toplā, uzburkana gliba što ga vještica nazivaše svojim tresetištem.

Tu iza virova bio nastan vještičin. Kuća joj stajala posred nekakve neobične šume: drveće i grmlje u toj šumi bijahu same hobotnice, napol životinje, napol biljke; činjahu se poput stoglavih zmija što rastu iz zemlje; sve grane bijahu dugački, sluzavi krakovi, s prstima poput gipkih crvi, a članak se za člankom miče od korijena do samog vrška. Sve što u moru uhvate, čvrsto ubujme i nikada više ne ispuštaju.

Mala sirena zastade pred njima sva prestravljena: srce joj udaraše od straha; umalo što se ne okrenu i ne vrati, ali pomisli na kraljevića i na ljudsku dušu, i to je ohrabri. Dugu kosu, što se rasplela, čvrsto steže oko glave, da je za nju polipi ne dohvate; ruke sklopi na prsima i proletje kao što samo riba može kroz vodu proletjeti, projuri između ružnih hobotnica što za njom pružahu svoje gipke krakove i prste. Vidje kako svaka od njih ono što je uhvatila steže stotinama sitnih krakova kao kakvim željeznim sponama; ljudi što na moru život izgubiše te u dubinu potonuše bijahu sad bijeli kosturi što proviruju iz polipskih krakova: polipi stezahu vesla i kovčege, kosture životinja s kopna, a i jednu malu sirenu koju su ugrabili i zadavili: to bijaše gotovo najstrašnije od svega što je mala kraljevna na svom putu vidjela.

Sada stiže na veliko glibovito mjesto u šumi gdje su gmizale velike i masne vodene zmijske pokazujući svoje strašne bijelo-žute trbuhe. Po sredini toga proplanka uzdizala se kuća sagrađena od bijelih kostiju na moru postradalih ljudi; tu je sjedila morska vještica te iz svojih usta hranila žabu krastaču, kao što ljudi malog kanarinca hrane šećerom. Odvratne, debele vodene zmijske nazivaše svojim pilićima i puštaše ih da joj se valjaju po velikim, mlohavim grudima.

— Znam već po što dolaziš — dočeka je morska vještica. — Glupo je to od tebe, ali neka ti bude kad si tako naumila; znaj, lijepa moja kraljevno, da ćeš se u nesreću strovaliti. Ti bi se rado riješila ribljeg repa, te bi umjesto njega htjela onakva dva upornja, da na njima ideš kao što ljudi idu, a sve to u želji da se mladi kraljević u tebe zagleda, pa da tako stekneš njega i besmrtnu dušu.

Vještica se tako glasno i odvratno nasmija da i krastača i zmijske popadaše na tle i ondje se počеше valjati.

— Dolaziš u pravo vrijeme — produži vještica. — Sutra ti, kad sunce iziđe, ne bih više mogla pomoći dok opet ne mine godina dana. Pripraviti ću ti napitak, pa ćeš tako, prije nego što sunce iziđe, isplivati na kopno; ondje ćeš sjesti i popiti napitak; čim to učiniš, nestat će tvog repa: skupit

će se u ono što ljudi zovu lijepim nogama, ali ti valja znati da to boli baš kao da te britkim mačem posijeku. Svi koji te vide morat će reći da si najljepše ljudsko dijete što su ga ikada vidjeli. Zadržat ćeš svoj lepršavi hod, nijedna se plesačica neće kretati tako kao ti, ali svaki korak što ga učiniš bit će kao da stupaš na oštar nož, pa ti krv mora teći. Ako si spremna da sve to izdržiš i trpiš, onda ću ti pomoći.

— Spremna sam! — uzviknu Mala sirena drhtavim glasom te pomisli na kraljevića i na to kako će steći neumrlu dušu.

— Ali imaj na umu — priklopi vještica — kad jednom dobiješ ljudsko obličje, nikad se više ne možeš obratiti u sirenu! Nikad više nećeš moći ovamo u vodu, svojim sestrama ili na očeve dvore! Osim toga, ne stekneš li kraljevićeve ljubavi tako da zbog tebe zaboravi oca i majku, da ti bude odan svom dušom i pred svećenikom ti uzme ruku i prizna te svojom ženom... ne zadobiješ li baš tako njegove ljubavi, nećeš steći ni besmrtnu dušu! Prvog jutra pošto se oženi drugom, srce će ti prepući, pa ćeš se pretvoriti u pjenu povrh vode.

— Pristajem! — izusti Mala sirena i na smrt problijedi.

— Ali mi moraš platiti! — nadoveza vještica. — A ja ne tražim baš malo: u tebe je najljepši glas što ga ima na morskome dnu; njime si mislila očarati kraljevića. Meni taj glas moraš dati. Za svoj skupocjeni napitak tražim najbolje što imaš. Ta moram u nj uliti svoje vlastite krvi, da bude jak kao dvosjekli mač!

— Šta će mi onda ostati ako mi glas uzmeš! — uzviknu Mala sirena.

— Tvoj lijepi stas — uzvratila vještica — tvoj laki hod i oči što toliko zbore: njima možeš zanijeti ljudsko srce. Šta, zar si izgubila hrabrost? Ded isplazi svoj mali jezik, njega ću ti odrezati u naplatu, a ti ćeš dobiti jak napitak.

— Neka bude! — kaza Mala sirena, a vještica nastavi kotao da svari čarobni napitak.

— Čistoća je krasna stvar! — progundala vještica i očisti kotao zmijama koje je svezala u klupko.

Sad vještica najprije zareza u svoje grudi te u kotao pusti svoje crne krvi; para se izvijaše u najčudnije prilike, od kojih te jeza prožimala; zatim je svakog časa u oraniju bacala nove sastojine i čarolije, a kad je sve dobro uzavrelo, zapišta iz kotla kao da je krokodil procvilio. Naposljetku napitak bi gotov; bijaše bistar poput najbistrije vode.

— Evo ti napitka! — izusti vještica i odreza jezik Maloj sireni, koja sada potpunoma zanijemje: niti mogaše govoriti niti pjevati.

— Ako bi te polipi zahvatili kad se budeš vraćala mojom šumom — upozori je vještica — baci na njih samo kap ovog napitka, pa će im se krakovi i prsti raspucati u tisuće komadića.

Ali nije bilo nikakve potrebe za tim posezati, jer se hobotnice prestrašeno povukoše pred njom čim ugledaše blještavi napitak, što se u njezinoj ruci sjao kao da je jasna zvijezda. Tako sirena brzo prođe kroza šumu, kroz glib i bijesne virove.

Mogaše vidjeti očeve dvore: zublje bijahu ugasle u velikoj plesnoj dvorani; sigurno svi na dvorima spavaju. Nije im se usuđivala prilaziti, jer sad bijaše nijema, a naumila je zauvijek se s njima rastati. Bješe joj kao da će joj srce prepući od žalosti. Odšulja se u vrt, ubra cvijet iz cvjetnjaka svake sestre, posla na vršcima prstiju tisuće poljubaca prema dvorima te se uzdiže kroz tamnomodru morsku vodu.

Sunce još nije granulo kad Mala sirena ugleda kraljevićeve dvore i uzide na mramorne stube. Tu pri divnoj i jasnoj mjesečini popi žestoki i oštri onaj napitak, a kako ga ispi, osjeti bol kao da joj cijelim tijelom prođe dvosjekli mač; onesvijesti se i sruši kao mrtva.

Kad je sunce na površju zasjalo, probudila se i osjetila ljutu bol; podiže pogled, a to pred njom stoji krasni, mladi kraljević: upro u nju svoje crne oči, tako te ona obori svoje i ugleda da više nema ribljeg repa, već dvije krasne male, bijele nožice kakve samo djevojčica može imati. Ali bijaše sasvim naga, pa se stoga pokri dugom svojom kosom.

Kraljević je upita tko je i kako je ovamo došla, a ona ga blago no ipak tužno pogleda svojim tamnomodrim očima, jer ne mogaše govoriti. Nato je on uze za ruke i povede u dvore. Svaki joj korak, baš kakono vještica proreče, bijaše bolan kao da stupa po tankovrhim šilima i ostrim noževima, ali je to rado trpjela. O kraljevićevoj ruci lako stupaše naprijed kao da je laki mjehurić, tako te se i on i svi čuđahu njezinu ljupku i laganu hod.

Na dvorima joj dadoše skupocjeno ruho, obukoše je u svilu i najfinije tkanine. Bijaše ondje najljepša od sviju, no i nijema: niti je mogla pjevati niti govoriti. Krasne robinjice, odjevene u svilu i zlato, dolazahu i pjevahu pred kraljevićem i njegovim kraljevskim roditeljima; jedna između njih pjevaše ljepše od ostalih, a kraljević pljeskaše rukama te joj se osmjehivaše; na to se Mala sirena rastuži jer je znala da je pjevala kudikamo bolje. »O, kad bi on znao«, u sebi će Mala sirena, »da sam ja zauvijek dala svoj glas samo da bih mogla uza nj biti!«

Sada robinjice započese ljupke, lepršave plesove uz najljepšu glazbu, a nato Mala sirena ispruži svoje divne, bijele ruke, podiže se na vrškove prstiju, zalebdje preko dvorane i zaplesa kako još nijedna nije zaplesala; pri svakom joj se pokretu sve više pokazivala krasota, a oči srcu dublje govorele negoli pjevanje robinjica.

Svi bijahu nadasve zaneseni, a najviše joj se divio kraljević, koji je nazva svojim malim nahočetom. A ona i dalje plesala, mada joj svaki put kad bi se nogom poda dotaknula, bijaše kao da staje noževima na ostrice. Kraljević kaza kako želi da zauvijek ostane na dvorima, te joj dopusti da počiva pred njegovim vratima, na jastuku od baršuna.

Naredi da joj skroje muško odijelo, kako bi ga mogla pratiti na konju. Jašuci bi prolazili kroz mirisne šume, gdje joj se zelene grane doticahu ramena, a male joj ptice pjevahu između svježeg lišća. S kraljevićem se penjaše na visoke bregove, pa iako su joj nežne noge krvarile tako da i drugi mogahu vidjeti, ona se smiješila i slijedila ga dok pod sobom ne bi ugledala oblake kako plove poput jata ptica što odlaze u tuđe krajeve.

A kod kuće, na kraljevićevim dvorima, dok bi noću svi spavali, silazila bi niza široke mramorne stube, gdje joj je hladna morska voda godila nožicama što su onako gorjele; stojeći tako u vodi, sjećala bi se svojih doma, u morskim dubinama.

Jedne se noći pojaviše njezine sestre držeći se za ruke; pjevahu toli žalosno dok plivahu na vodi; ona im mahnu, a one je prepoznaše te joj pripovjediše kako ih je sve rastužila. Nakon tog susreta svake joj noći dolazahu u pohode, a jednom, daleko na pučini, opazi i svoju ostarjelu baku, koja mnoge i mnoge godine ne izlažaše moru na površje; bijaše ondje i kralj podmorskog svijeta, s krunom na glavi; oboje prema njoj pružahu ruke, ali ne smjedoše kopnu prići tako blizu kako mu sestre prilazahu.

Iz dana u dan bivaše kraljeviću milija; volio ju je kao što se može voljeti dobro, milo dijete, ali ne pomišljaše na to da je učini svojom kraljicom; a ipak mu je morala ženom postati, jer inače ne bi stekla besmrtnu dušu, nego bi se povrh toga na dan njegova vjenčanja pretvorila u morsku pjenu.

»Zar ne voliš mene iznad svega ostalog?« kao da kazivahu oči Male sirene kad bi je uzeo u naručje i poljubio u krasno čelo.

— Da, ti si mi najmilija — reče joj kraljević — jer je u tebe najbolje srce; najdraža si mi stoga što si mi najodanija i što si nalik na mladu djevojku koju jednom vidjeh, ali je nikad više ne nađoh. Bijah na brodu što se razbio, a valovi me iznijeli na kopno kraj nekoga svetog hrama, gdje bijaše više mladih djevojaka; najmlađa me nađe na obali i život mi spasi, a ja je samo dvaput vidjeh; ona je jedina koju bih na tom svijetu mogao voljeti, a ti si joj tako slična da gotovo brišeš njezinu sliku u mojoj duši; ona pripada onome svetom hramu, pa mi je stoga moja dobra sreća tebe poslala; nikad se nećemo rastati.

»Ah, on i ne zna da sam mu ja život spasila!« pomisli Mala sirena. »Ne zna da sam ga ja prenijela preko mora do one šume gdje je hram; ja sam se sakrila u pjenu i gledala neće li tko god naići; vidjela sam lijepu djevojku koju on voli više nego mene!« I Mala sirena duboko uzdahnu — plakati ne mogaše. »Kazao je kako djevojka pripada onome svetom hramu, dakle neće više nikad u svijet, nikad se neće s njome sastati, a ja sam kraj njega, vidim ga svakog dana, ja ću ga dvoriti, voljeti, život mu svoj žrtvovati!«

Tako mišljaše Mala sirena, a kraljević se, kako ljudi pripovijedahu, spremio da se oženi lijepom kćeri susjednoga kralja! Zato i oprema onaj krasni brod. Ide u pohode susjednome kralju i njegovoj zemlji, ali odlazi zapravo zato da vidi njegovu kćer, a s njime polazi velika pratnja. Tako govorahu. Ali je Mala sirena stresala glavom i samo se smiješila: ta znala je ona kraljevićeve misli mnogo bolje negoli svi ostali.

— Moram vidjeti lijepu kraljevnu — kazao joj kraljević — tako moji roditelji žele; ali me neće prisiliti da je kući dovedem kao nevjestu. Ne mogu je voljeti. Nije slična lijepoj djevojci iz samostana, kojoj si ti tako slična; treba li da jednom odaberem sebi zaručnicu, bit ćeš to prije ti, nijemo moje nahoče rječitih očiju!

I poljubi je u rumena usta, poigra se njezinom dugom kosom i položi glavu na njezino srce, tako da je snivala o ljudskoj sreći i besmrtnoj duši.

— Valjda se ne bojiš mora, nijemo moje dijete? — upita je kad bijahu na krasnom brodu koji ih imaše odvesti u zemlju susjednog kralja.

Govorio joj o buri i tišini na moru, o neobičnim ribama i drugim životinjama što u moru žive, o tome što su ronjoci vidjeli u dubini, a ona se na sve samo smiješila: ta bolje je od ikog znala šta je i kako je na dnu mora.

U noći obasjanoj mjesečinom, dok svi na brodu bijahu u snu, svi osim pilota koji stajaše uz kolo kormila, sjedaše ona na palubnoj ogradi i gledaše kroz bistru vodu; činilo joj se da vidi očeve dvore i na njima baku sa srebrnom krunom na glavi; stoji baka visoko gore i kroz silovite morske struje upire pogled prema brodskoj kolumbi. Zatim joj sestre iziđoše na površje te žalosno gledahu za njom i pružahu svoje bijele ruke. Ona im domahnu i nasmiješi se; htjede im kazati kako joj je dobro i koliko je sretna, ali se uto približi brodski mali; sestre odmah zaroniše u dubine, a on mišljaše da je ono bijelo što vidje, samo pjena na moru.

Sutradan izjutra uplovi brod u luku prekrasnog grada gdje bijahu dvori susjednog kralja. Zazvoniše sva crkvena zvona, s visokih tornjeva zaoriše borije, a vojnici se s razvijenim zastavama i svijetlim bajonetama svrstali u redove za svečan doček. Svakoga dana bijaše novog slavlja, redahu se plesovi i pozivi, ali se kraljeva još ne pojavljivaše; govorahu kako nju odgajaju u nekom samostanu, daleko odande; ondje se uči svim kraljevskim krepostima. No naposljetku i ona stiže.

Mala je sirena živo željela da vidi njezinu krasotu. Kad je ugleda, morade i sama priznati da je divna: ljepšeg stvora još nikad ne vidje. Lice joj bilo nježno i svijetlo, a iza dugih, tamnih trepavica smiješila se dva tamnomodra, vjerna oka.

— Ti li si ona — uskliknu kraljević — koja si me spasila kad sam napol mrtav ležao na obali!

I priđe svojoj zaručnici, koja je porumenjela, te je stegnu u zagrljaj.

— O, sretan sam i presretan! — okrenu se Maloj sireni. — Ispunilo mi se najbolje čemu sam se ikad smio nadati. Radovat ćeš se mojoj sreći, jer me ti najviše voliš.

A Mala ga sirena u ruku cjelunu; činilo joj se da već osjeća kako joj srce puca. Ta imala je umrijeti prvog jutra po njegovu vjenčanju i u morsku se pjenu pretvoriti.

Sa svih se zvonika razlijegali zvuci, glasnici jahali kroz ulice svadbu najavljujući, na svim žrtvenicima gorjelo različito mirisno ulje u skupocjenim srebrnim svjetiljkama, svećenici mahali kadionicama, a zaručnik i zaručnica pružali jedno drugome ruku i dobili biskupov blagoslov. Mala sirena stajala sva u svili i zlatu i pridržavala nevjestine duge skute, ali joj uho ne ču svečane glazbe, njezine oči ne gledahu slavlja niti vidješe svetog obreda: pred njom bijaše njezina samrtna noć, mišljaše na sve što je na ovom svijetu izgubila.

Još se iste večeri mladenci ukrcaše na brod, praćeni grmljavinom topova i vijorenjem zastava. Tu se na sredini palube uzdizao kraljevski čador od zlata i grimiza s prekrasnim uzglavljima; tu su imali mladenci provesti tihu, svježnu noć.

Jedra se naduše na vjetru, te brod lako i mirno kliznu površjem bistrog mora.

Kad osvoji tama, upališe raznobojne svjetiljke, a mornari započеше vesele plesove na palubi. Mala sirena utonu u sjećanje, prisjeti se kako je prvi put izronila iz mora i vidjela isti onaj sjaj i radost — te i ona poče plesati. Lepršala je i lebdjela poput lastavice kad je gone, plesala tako lijepo da su joj se svi divili i radosno klicali: nikad još nije tako krasno plesala. A njoj bijaše kao da joj oštri noževi sijeku njezne noge, ali nije toga osjećala: još jače i bolnije rezaše u srcu. Znała je da je to posljednja večer, da posljednji put gleda onoga radi koga je ostavila svoj rod i dom, žrtvovala svoj krasni glas i svakog dana podnosila neizmjerne muke, a da on o tome nije ni slutio. Bijaše to njezina posljednja noć, posljednji put udiše zrak što ga i on udiše, posljednji put gleda duboko more i modro zvjezdano nebo. Čeka je vječita noć bez misli i snova, jer ona nema duše, nije je mogla steći.

Sve na brodu plivaše u radosti, veselje potraja preko ponoći, a ona se smiješila i plesala sa samrtnim mislima u srcu. Vidje kako kraljević poljubi svoju krasnu drugu, koja se igraše njegovom crnom kosom, vidje kako ruku pod ruku odoše na počinak pod raskošni čador.

Na brodu sad zavlada mir i tišina, samo kormilar stajaše za svojim kolom. Mala sirena položi bijele ruke na palubnu ogradu i pogleda prema istoku, za jutarnjim rumenilom; znala je da će je prva sunčana zraka ubiti. Tada opazi kako joj sestre izlaze iz mora; bijahu blijede kao i ona, duga im kosa nije više na vjetru lepršala: bijaše odrezana.

— Damosmo kosu vještici eda bismo ti kako pomogle da ne umreš noćas! Dala nam je nož, evo ga! Vidiš li kako je oštar? Prije nego što sunce grane, moraš ga zabosti kraljeviću u srce, pa kad ti njegova topla krv kapne na noge, opet će srasti u riblji rep; bit ćeš opet sirenom, moći ćeš k nama sići i proživjeti svojih trista godina prije nego što postaneš mrtvom, slanom pjennom vrh mora. Požuri se! Jedno mora umrijeti: ti ili on, prije negoli se sunce rodi. Starica se naša baka toliko žalosti da joj je od toga otpala sijeda kosa, baš kao što je i naša otišla pod vještičinim nôžicama. Ubij kraljevića pa se vrati! Žuri se! Vidiš li onu crvenu prugu na nebu? Za koji će čas sunce granuti, a onda ti valja umrijeti!

I uz dubok i neobičan uzdah utonuše u valove.

Mala sirena odmaknu grimizni sag sa čadora te vidje krasnu nevjestu kako glavom počiva kraljeviću na grudima; sirena se sagnu nad njim, poljubi ga u krasno čelo, podiže oči prema nebu, gdje je zora sve više rudjela, zatim pogleda u oštri nož pa opet u kraljevića, koji u snu dozivaše svoju drugu po imenu: samo mu ona bijaše u misli; nož zadrhta u ruci Male sirene — ali ga ona odbaci daleko u valove... Valovi se preliše crvenilom gdje nož pade, te bijaše kao da kapi krvi izbijaju iz vode. Još jednom tužnim pogledom obuhvati kraljevića pa se baci s broda u more i osjeti kako joj se tijelo u pjenu rastapa.

Sunce se pojavi iz mora, blage mu i tople zrake padoše na hladnu morsku pjenu. Mala sirena ništa od smrti ne oćutje, gledaše jarko sunce, dok su iznad nje lebdjele stotine prozirnih, divnih bića; kroz njih mogaše vidjeti bijela brodska jedra i rumene oblake nebeske; govor im bijaše glazba, ali tako produhovljena da je ljudsko uho nije moglo čuti, kao što ni ljudsko oko ne mogaše njih vidjeti; bez krila lebdahu u zraku svojom lakoćom. Mala sirena vidje da je u nje tijelo kao u njih i da se sve više diže iz pjene.

— Kamo to idem? — zapita, a glas joj zazvoni kao što je zvonio u svih onih bića, tako duhovan da ga nikakva zemaljska glazba ne može odraziti.

— Među zračne vile! — odgovoriše joj ostala bića. — Sirena nema neumrle duše niti je može imati, osim ako zadobije ljubav nekog čovjeka; u tuđoj je moći njezin vječiti bitak. Ni kćeri zraka nemaju besmrtnu dušu, ali je mogu steći dobrim djelima. Letimo u tople krajeve, gdje sparni kužni zrak mori ljude, pa im donosimo hlada. Širimo zrakom miris cvijeća te šaljemo okrepe i lijeka. Kad trista godina provedemo čineći dobro koliko samo možemo, stječemo besmrtnu dušu i postajemo dionicima vječite čovječje sreće. I ti si, uboga Mala sireno, svim srcem težila za istim kao i mi, trpjela si i patila te se uzdigla u svijet zračnih duhova, a sada čineći dobra djela kroz trista godina možeš sama steći neumrлу dušu.

I Mala sirena uzdiže svoje prozračne ruke prema božjem suncu i prvi put oćutje suze na očima.

Na brodu bijaše opet živo i bučno. Vidje kraljevića kako je sa svojom krasnom drugom svuda traži. Opazi gdje žalosno gledaju u talasavu

pjenu, kao da znaju da je u valove skočila. Ona mu nevidljivo poljubi družicu u čelo, nasmiješi mu se te se s ostalim kćerima zraka uzdiže na rumenkast oblak što je plovio kroz uzduh.

— Za trista ćemo godina ovako uzlaziti u božje carstvo!

— Možemo i prije onamo doći! — prošapta jedna između njih. — Neviđeno lebdimo u ljudskim domovima gdje ima djece, pa za svaki dan u koji nađemo dobro dijete što je svojim roditeljima na radost te zaslužuje njihovu ljubav, za svaki nam takav dan bog skraćuje vrijeme kušnje. Dijete ne zna kad letimo kroza sobu, pa ako mu se od radosti nasmiješimo, odbije nam se jedna godina od one tri stotine; vidimo li pak zločesto dijete, moramo liti suze žalosnice, a svaka takva suza dodaje jedan dan vremenu naše kušnje.

(Preveo Josip Tabak)

Elementi narodne bajke razasuti su duž cijele priče: lik morske djevice, sirene, kraljevski dvori u »donjem« i »gornjem« svijetu, kraljević, vještica, čarobni napitak i sl. No to je ujedno i sve što ovu Andersenovu priču veže s narodnom bajkom, i ništa od toga nije u priči bitno. Posuđeni kao i vlastiti elementi pri izgradnji fabule pomažu da se istaknu i bogato razviju dva osjećaja, simbolički isprepletена: čar tajanstvenog mora i neodoljiva snaga ljubavi. Koliko pisac želi da prodre u dubinu morsku i da obuhvati široko prostranstvo mora, toliko pokušava prodrijeti i u dubinu srca koje voli i obuhvatiti prostranstva sreće i patnje od ljubavi.

Na mahove se čini kako je Andersen u priči sve podredio želji da u što više slika opiše more. Od odsjeva u čistoj vodi gradi lelujave dvore na dnu mora. Zamišlja da svaka od šest kraljevni prvi put isplovi na površje u različito doba dana i godine kako bi mogao razastrti šest ljubavlju natopljenih opisa mora: more obasjano mjesečevim svjetlom, zalaz sunca na moru s igrom boja, živopisne obale, pučinu bez granica, stravičnu ljepotu ledenih santa, mir bonace i urnebes oluje. Zanesenim opisima mora suprotstavljaju se skercozni crteži vješticina nastana. Velik dio radnje odvija se na brodu. A snatrenja Male sirene na obali, s nogama u vodi, posjeti njenih sestara, neprestano vraćanje moru koje je Mala sirena napustila privučena jačom silom ljubavi — sve je to i opet prilika da se osvijetli još koji djelić neizmjerne slike mora. U opisima, u poredbama, u ritmu riječi i rečenica Andersen otkriva svoju ljubav i divljenje, svoju privrženost moru, a u isto vrijeme glavnom liku, djetetu mora, Maloj sireni, gradi moćan i divan svijet iz kojeg proizlazi, naglašava težinu njezina raskida s njim, tragičnost žrtve koja nije urodila plodom, veličinu gubitka kad se ne može vratiti svijetu kojeg se odrekla. Katkad se, dakle, ne zna da li Andersen priča o Maloj sireni da bi mogao govoriti o moru, ili slika more da bi potkrijepio priču o Maloj sireni — toliko je priča prožeta morem.

Osnovna tema ljubavi javlja se u tri varijacije: 1. nezaustavljiva ljubav zbog koje se napušta vlastiti svijet; 2. neuzvrćena ljubav; 3. ljubav koja oplemenjuje. Mala sirena, zaljubivši se, napušta svoj izgrađeni svijet u kojem ima svoje osigurano mjesto, ona ga gotovo izdaje, dok je vuče magnetska snaga ljubavi u jedan potpuno drukčiji svijet, koji joj je stran, u kojem nema privilegirano mjesto, u kojem je sputana, u kojem kao stranac mora sve sama izboriti. Ona je sanjalica, nezadovoljna običnim i svakodnevnim, koja stavlja sve na kocku — žrtvuje i glas —

te će tek kasnije postati svjesna utjehe koju bi joj mogao pružiti njezin svijet i tragike što je tu moguću utjehu proigrala. Ljubav Male sirene ima svu intenzivnost, svu revnost i svu tugu neuzvraćene ljubavi. Koliko se god trudila, ona ne može iskazati i dokazati svoju ljubav i svoju vrijednost te — tragičnom krivnjom voljenoga — mora prisustvovati prizorima u kojima druga doživljuje sreću za kojom ona žudi. Ona je nijema — nijema jer je voljeni ne čuje, ne shvaća, ne zamjećuje, te je tako bez krivnje kriv kao što je ona bez nagrade zaslužna. Na tim glavnim čvorištima priče stoji vanjska radnja: nemiri, patnje, oluje, pokreti zbivaju se u nutrini. A posljednja žrtva Male sirene — kad odbija stereotipno rješenje iz narodne bajke da kraljevićevom smrću vrati svoj svijet — oplemenjuje njenu ljubav i uzdiže je u viši red, što želi reći svršetak priče pretvaranjem Male sirene u zračnu vilu: ona ne pada nakon neuspjeha bez mogućnosti povratka u prijašnje stanje, već se uzdiže u više sfere. Tajanstvene sile povezuju zemlju, more i zrak, tri prostora, koji se nužno privlače i odbijaju.

U ovoj priči sve je podređeno jednom jedinom liku — Maloj sireni, i taj se lik bogato razvija. Već u početnim potezima ona se osobnim sklonostima razlikuje od ostalih: čezne za novim, neobičnim, za onim o čemu se priča. I dok njene sestre brzo zaboravljaju novosti koje su ih oduševile, njene su sklonosti trajne i ozbiljne. Obuzeta ljubavlju, ona je spremna na žrtvu, mora prihvatiti patnju ne odustajući do posljednjeg trenutka od borbe, uzdiže se do pregaranja. Ovakva, ona je srodna romantičkim junacima, bliža Wertheru nego bilo kojoj princezi iz narodnih priča.

Priča o Maloj sireni dobro pokazuje i Andersenovu sklonost poetičnosti i lirizmu. On znade pričati priču i vraća se postojano i na vrijeme radnji, ali iskorišćuje svaku mogućnost da razastre sliku ili osjeti drhtaj osjećaja u kojem ima lirskog.

Ova priča pokazuje također kako je Andersen narodne motive uzimao i razrađivao kao poetičko gledanje svijeta — čarobno je daleko od mitskog u smislu tumačenja svijeta, čarobno je poetično doživljavanje svijeta.

